

Михаил Неделчев

ЕВРОПЕЕЦЪТ ДИМИТЪР ДИМОВ

(Слово, произнесено по повод 100-годишнината на писателя в Народния театър, 10 юни 2009 г.)

Иска ми се в дните, които предшестват стогодишнината от рождението на Димитър Димов, да поразсъждавам върху една-единствена тема: за Димитър Димов като европейски писател. С това определение съвсем не искам да кажа, че той е писател, който може да ни представя в Европа или че има всички качества да бъде съпоставян с големите европейски писатели на съответните национални литератури. Това отдавна е известно и не бива да имаме каквото и да е съмнение. Не, с въпросното определение искам да посоча, че Димитър Димов е от тези писатели, които култивират с творчеството си някаква общоевропейска идентичност, че той някак радикално се оттласква от тясно схващаната национална културна идентичност, че националният колорит, националната специфика, националната съдба са тези, които той избира да представи, да изобрази в своето произведение, а не тези, които са му дадени като съдба по рождение. И това го прави радикално различен белетрист от основните български класици Елин Пелин и Йордан Йовков, а след това от Йордан Радичков и Ивайло Петров. Димитър Димов е писател на търсената и намерена епическа дистанция, която изключва идентифицирането с някакъв герой, пък бил централен и най-„ярък“, изключва чувственото удържане на вечната българска автобиографическа основа. Димитър Димов наистина гради романови светове, не ги взима готови отнякъде, не ги пренася в повествованието си. В този смисъл тези светове са нови и непознати в българската литература, те са създадени ето сега, поместват ни завинаги.

Ключовата творба, която обосновава такова гледище, е, разбира се, романът „Осъдени души“...

Наистина, защо *Испания*, каква му е Испания на Димитър Димов? Изписани са стотици страници, за да ни представят